

Bram Wagelaar

F.A. Jacobs

De oude gesloten stukkenwagen op het terrein van De Nijverheid; in de wagen 'n olden Drenth, voor de wagen Bram Wagelaar

Foto F.A. Jacobs

Textielarbeiders hadden tegen het eind van de vorige eeuw een hard bestaan. Ze hadden weinig rechten en veel plichten. We volgen het leven van zomaar een arbeider: Bram Wagelaar.

Hij werd geboren op 10 juli 1864 in een armoedige volksbuurt. Het blok afdakswoningen tussen de Spelbergweg en de Soendastraat heette in de volksmond 'n smerigen vinger', omdat er van 'allerlei volk' woonde.

Bram kreeg werk in 'n Grooten Stoom, een spinnerij van de NV Enschedese Katoenspinnerij, die in 1835 in bedrijf was gesteld. De monumentale fabriek werd in 1890 door brand verwoest waardoor Bram zijn baan kwijt was.

Hij solliciteerde bij de NV Stoomweverij Nijverheid. Daar werd hij aangenomen als stoker/nachtwaker. In 1891 trouwde hij met Aleida ter Mors. Het paar

betrok een woning aan de Weideweg, ongeveer op de plaats waar nu de ingang van het ziekenhuis Medisch Spectrum Twente (Stadsmaten) ligt. Het echtpaar kreeg zeven kinderen.

Dagindeling

De ketels in het ketelhuis van de Nijverheid moesten met de hand worden gestookt. De werktijd van Bram begon om zeven uur 's avonds en duurde tot zeven uur in de morgen. Dan haastte hij zich naar huis om wat te eten. Om negen uur was hij alweer present om wat extra's te verdienen als hulpkracht 'in de stukken'. Bram moest het doek dat van de getouwen kwam ophalen en opbergen. Om twaalf uur ging hij naar huis voor het middagmaal. Van twee tot zes uur sliep hij; dan vlug wat eten om weer op tijd in de fabriek te zijn. Hij verdiende negen gulden per week.

Nachtwakersklok

Zoon Johan weet zich nog te herinneren dat hij als jongen van een jaar of zeven tegen acht uur op pad werd gestuurd om zijn vader het eten voor de nacht te bezorgen. Bram moest in de nacht enkele keren een ronde door de fabriek maken voorzien van kaarslantaarn en nachtwakersklok. In de fabriek was het aardedonker als een spookhol; overal steunden en kraakten de stoomleidingen. Brams ronde ging langs de sleuteltjes die hij telkens in de nachtwakersklok moest steken. Zo kon men controleren of de voorgeschreven route inderdaad was gevolgd.

Twee bedrijven

Toen in 1913 de weverij van de Nijverheid werd overgeplaatst naar het terrein van de Ramie Union, moest Bram zijn activiteiten verdelen over twee bedrijven, want de opslag van de stukken uit de weverij bleef op de Ramie Union. Van daaruit werden de stukken op afroep naar de Nijverheid gebracht voor de finishing.

In 1929 werd hij 65 jaar, maar hij werkte door tot 1934. De Nijverheid had toen wel een eigen pensioenfonds; de uitkeringen voldeden echter beslist niet aan de behoeften van het levensonderhoud. Zoals zo velen was ook Bram afhankelijk van de kinderen. Ik zie hem nog lopen, altijd in versnelde pas: een kleine bedrijvige man in een grijze stofjas, met zijn grijze kuif, een ziekenfondsbrilletje op zijn neus. Bram overleed op 30 november 1951.